

vergadering **C236**
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening
en Energie

van 19 april 2022

(Een aantal sprekers namen mogelijk deel via videoconferentie.)

Vlaams
Parlement

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de sanering rond de 3M-site in Zwijndrecht – 2078 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het beschrijvend bodemsaneringsonderzoek van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij inzake de PFOS-vervuiling rond de 3M-site in Zwijndrecht – 2478 (2021-2022)	3
VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de aanpak van drinkwaterverliezen – 2334 (2021-2022)	10
VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over stroomgebiedsbeheerplannen – 2476 (2021-2022)	12
VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het inkantelen van het labo van de Vlaamse Milieumaatschappij in de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek – 2477 (2021-2022)	
VRAAG OM UITLEG van Bruno Tobback aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de voorgenomen sluiting van het labo van de Vlaamse Milieumaatschappij in Gent – 2479 (2021-2022)	15
VRAAG OM UITLEG van Jo Brouns aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over insectenweek – 2483 (2021-2022)	20

VRAAG OM UITLEG van Jos D'Haese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de sanering rond de 3M-site in Zwijndrecht – 2078 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het beschrijvend bodemsaneringsonderzoek van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij inzake de PFOS-vervuiling rond de 3M-site in Zwijndrecht – 2478 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, ik heb mijn vraag om uitleg een tijdje geleden ingediend. Ondertussen zijn een aantal vragen beantwoord, maar een aantal blijven toch relevant.

Er is een nieuw beschrijvend bodemonderzoek (BBO) van ERM in opdracht van 3M over de PFAS-vervuiling (poly- en perfluoralkylstoffen) rond de fabriek van 3M in Zwijndrecht. Dat toont aan dat er saneringsmaatregelen nodig zijn om de vastgestelde humaan toxicologische risico's op te heffen. Dat blijkt uit een meting in bodem en in heel veel andere zaken.

De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) heeft ondertussen dat onderzoek zelf geanalyseerd en een aanpak aanbevolen. Mijn eerste vraag ging over hoever de OVAM staat met de analyse van het bodemonderzoek, maar dat onderzoek is intussen rond.

Hoe groot is het gebied dat eventueel moet worden gesaneerd? Is dat ooit al gedaan op die schaal? Ondertussen kennen we de schaal. De vraag of er ooit op zo'n schaal saneringen werden uitgevoerd, blijft overeind. Hoe plant u dit uit te voeren en binnen welke termijn? Er zijn in de pers al een aantal deadlines geformuleerd over wanneer de plannen moesten worden ingediend, maar mijn vraag gaat over de uitvoering van die plannen.

Kunt u een inschatting maken van de kostprijs die de volledige sanering met zich mee kan/zal brengen? Hoe zal die op die 3M worden verhaald?

Plant u eenzelfde aanpak bij andere PFOS- (perfluorooctaansulfonaat) of PFAS-hotspots? Er zijn er heel wat in Vlaanderen.

Hebt u, ten slotte, al contact opgenomen met 3M naar aanleiding van de resultaten van het beschrijvend bodemonderzoek?

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, collega's, voorzitter, mijn vraag om uitleg gaat inderdaad over het beschrijvend bodemonderzoek van 3M en de beoordeling daarover van de OVAM. We lazen in de pers dat er een aantal conclusies van het beschrijvend bodemonderzoek werden gedaan en dat dat beschrijvend onderzoek aan de OVAM werd bezorgd. De OVAM heeft dat beoordeeld en schrijft dat humaan toxicologische risico's niet zijn uitgesloten. Zij stellen ook dat in de loop van het jaar de vervuilingcontour nog beter in kaart moet zijn gebracht en dat er een saneringsplan moet worden opgemaakt.

Dat zijn de woorden uit de pers. Wat zijn nu precies die conclusies van de OVAM? Kunt u daar wat meer details over geven? Welke opmerkingen maakten ze over aan 3M?

In het beschrijvend bodemonderzoek opgemaakt door 3M werd de norm van 11,3 microgram PFOS per kilogram gehanteerd. In het onderzoek van Vrancken werd voorgesteld om voor woningen met tuin waarin groenten worden gekweekt, de norm van 18 naar 3,8 microgram PFOS per kilogram te verstrengen. Welke norm werd uiteindelijk in de studie gehanteerd? Wat is de impact daarvan op de te saneren tuinen?

Vlak voor de paasvakantie verklaarde 3M al 150 miljoen euro te zullen investeren in de sanering van de tuinen. Welke afspraken zijn daar precies rond gemaakt? Waarvoor zullen deze middelen worden gebruikt? Bestaat er een raming voor de volledige sanering?

Zullen ook gezondheidskosten worden meegenomen?

Ik begrijp dat er is beslist om het deel bodem onder de E34 naar voren te trekken, zowel in het onderzoek als in het saneringstraject. Hoe wil men voorkomen dat er naderhand opnieuw verontreiniging optreedt in de gesaneerde tuinen, aangezien er is beslist om het grondwater pas na de Oosterweelwerken aan te pakken? Komt er vanaf de bodemsanering een verbod op het gebruik van grondwater en op de wijziging van de grondwatertafel in PFAS-verdacht gebied?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhale Demir: Collega's, ik dank jullie voor jullie vragen. Op 7 april 2022 heeft de OVAM een beslissing genomen over het eerste gefaseerde beschrijvend bodemonderzoek. In deze eerste fase van het beschrijvend bodemonderzoek werd nagegaan of de verontreiniging in het vaste deel van de aarde risico's inhoudt voor de gezondheid. Het onderzoek is specifiek gericht op de woongebieden en de landbouwgebieden in Zwijndrecht en Beveren. Daar worden de bewoners immers het meest blootgesteld aan de bodemverontreiniging.

Uit het beschrijvend bodemonderzoek blijkt dat de verontreiniging met PFAS een ernstige bodemverontreiniging vormt. Wie in het gebied woont, kan immers worden blootgesteld aan te veel verontreiniging met PFAS-componenten. Daarom is er bodemsanering nodig.

Voor het gebied dat het dichtst bij de terreinen van 3M ligt, moet tegen 1 juli door 3M een bodemsaneringsproject worden ingediend. Voor het verder gelegen gebied moet tegen 1 december een bodemsaneringsproject worden ingediend. De verontreiniging is nog niet volledig in kaart gebracht. Tegen 1 december 2022 moet daarom ook een bijkomend beschrijvend bodemonderzoek worden ingediend.

Op basis van de adviezen die door de OVAM werden gevraagd bij de beoordeling van het beschrijvend bodemonderzoek, en op basis van de evaluatie van het rapport door de OVAM zijn een hele reeks opmerkingen bij de beslissing van de OVAM gevoegd. Ik zal hier niet de volledige vier bladzijden met opmerkingen voorlezen, maar deze opmerkingen hebben onder meer betrekking op de afperking van de verontreiniging, onderzoek naar mogelijke andere bronnen van verontreiniging met PFAS in het gebied, de bepaling van de verdachte stoffen die moeten worden geanalyseerd, het afleiden van toetsingswaarden voor de bodemsaneringsnormen en nader onderzoek naar blootstelling via consumptie van groenten en eieren en naar blootstelling via stof.

De volledige beslissing van de OVAM kunt u bij de OVAM zelf opvragen. Bij de opmaak van de bodemsaneringsprojecten en het bijkomend beschrijvend bodemonderzoek moet rekening worden gehouden met deze opmerkingen.

Het eerste gefaseerde beschrijvend bodemonderzoek werd op 10 februari ingediend bij de OVAM. Op 25 maart werd door de opdrachthouder Karl Vrancken, die door de Vlaamse Regering werd aangesteld voor de PFAS-problematiek, een tweede tussentijds rapport gepubliceerd. Hierin wordt voorgesteld om voor woongebieden met moestuin en kippenren de toetsingswaarde voor de bodemsaneringsnorm voor PFOS te verstrengen van 18 naar 3,8 microgram per kilogram. In haar beslissing van 7 april 2022 heeft de OVAM opgelegd dat voor de bodemsaneringsprojecten en het bijkomend beschrijvend bodemonderzoek rekening moet worden gehouden met de inzichten van het rapport van 25 maart 2022.

Er is nog geen raming gemaakt van de kosten voor de volledige sanering. Hiervan een goede raming maken, kan pas als er bodemsaneringsprojecten zijn voor de volledige verontreiniging. Er is wel duidelijk met 3M afgesproken in verband met de eerste stap in de eerste fase, die 150 miljoen euro. Die zullen we gebruiken voor de tuinen en voor de Palingbeek. 3M moet de volledige kosten van de sanering dragen. Dat is niet beperkt tot die 150 miljoen euro, want dat is slechts voor een eerste fase. Het is het broodnodige om de gronden op te ruimen.

Zoals u ook in de pers hebt kunnen vernemen, heb ik een overleg gehad met de CEO van 3M en heb ik hem de duidelijke boodschap gegeven dat het bedrag dat nu wordt vooropgesteld, een eerste stap is die zeker niet de volledige sanering zal dekken.

Het projectgebied van het beschrijvend bodemonderzoek heeft een omvang van 830 hectare. Dat is het grootste gebied ooit dat in Vlaanderen is opgenomen in een beschrijvend bodemonderzoek. Zoals net aangehaald, is dit gebied nog niet volledig in kaart gebracht en zal dit nog groter worden.

Uit de bodemsaneringsprojecten die moeten worden opgesteld, zal blijken op welke manier de sanering zal worden uitgevoerd. In de bodemsaneringsprojecten zal ook een planning moeten worden opgenomen van de uitvoering. Het is de bedoeling dat de sanering nog dit jaar start. Het is duidelijk dat de aanpak van een dergelijk groot gebied gefaseerd zal gebeuren en meerdere jaren tijd zal vragen.

Een voorwaarde voor het toepassen van een gefaseerde uitvoering is dat de sanering geen negatieve invloed mag hebben op het gedrag van andere verontreinigingskernen die misschien in een latere fase moeten worden gesaneerd. In de bodemsaneringsprojecten zal moeten worden onderbouwd hoe voorkomen wordt dat reeds gesaneerde tuinen opnieuw worden aangetast door bodemverontreiniging.

In het beschrijvend bodemonderzoek zijn gebruiksadviezen vooropgesteld. Die moeten blootstelling aan de verontreiniging voorkomen in afwachting van de bodemsanering. Daarnaast gelden in het gebied ook no-regretmaatregelen. Beide hebben ook betrekking op een mogelijke blootstelling aan verontreiniging in het grondwater. Gebruik van grondwater wordt afgeraden en bij bemalingen moeten de nodige maatregelen worden genomen.

Collega Schauvliege, u vraagt of ook gezondheidskosten zullen worden meegenomen in het saneringsplan. In een bodemsaneringsproject worden de maatregelen uitgewerkt die nodig zijn om de risico's weg te nemen die uitgaan van de bodemverontreiniging. De terugbetaling van kosten die door andere partijen worden gemaakt, maakt hier geen deel van uit. Wel hebben we in overleg met 3M benadrukt dat zij ook voor die kosten moeten instaan.

Collega D'Haese, u vraagt of eenzelfde aanpak is gepland voor de andere PFOS-hotspots. Op terreinen waar verontreiniging met PFAS-componenten wordt vastgesteld die een duidelijke aanwijzing voor een ernstige bodemverontreiniging vormt, moet worden overgegaan tot de opmaak van een beschrijvend bodemonderzoek. De OVAM zal in dat geval de saneringsplichtige partij aanmanen om dit onderzoek uit te voeren. Uit dit bodemonderzoek zal blijken of bodemsanering

noodzakelijk is. De aanpak van de andere PFOS-hotspots is in die zin dezelfde als die van de verontreiniging die ontstaan is op de terreinen van 3M.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, ik dank u voor de informatie. Ik heb nog een aantal bijkomende vragen.

Ten eerste heb ik een vraag over de andere PFOS-hotspots. Want daar zijn er nu heel veel van, bijvoorbeeld rond brandweerkazernes. Er zijn al heel wat metingen gebeurd, maar zijn er ook al metingen gebeurd in woongebied daarrond? Want de metingen die we tot nu toe hebben gezien, zijn voornamelijk van op die vervuilde sites zelf. Zijn er al beschrijvende bodemonderzoeken enzovoort opgestart?

Ten tweede, wanneer er moet worden gesaneerd rond bijvoorbeeld een brandweerkazerne, wie is dan de vervuiler? Wordt dat dan verhaald op de brandweer? Of wordt dat dan verhaald op de producent van het blusschuim dat wordt gebruikt? Is dat de overheid? Hoe zit dat daar dan?

3M zelf en Zwijndrecht zelf zijn op dit moment uiteraard het voornaamste. Voor het bijkomende beschrijvend onderzoek wordt er rekening gehouden met die nieuwe waarde van 3,8 microgram per kilogram. Maar hoe zit dat dan met de saneringsplannen die dit jaar al moeten worden opgesteld, in juli en in december? Zal men daar gebruikmaken van de waarde van 3,8 microgram per kilogram voor woongebieden met kippen en moestuin? Of zal men daar nog gebruikmaken van de oude waarde van 18 microgram per kilogram? Dat lijkt me redelijk cruciaal.

Daarrond heb ik een tweede vraag. Zal er bij die bijkomende beschrijvende bodemonderzoeken ook onderzoek worden gedaan naar de diepere bodem, niet alleen naar de oppervlakte? En zal ook het grondwater dan wel worden meegenomen? Want dat is op dit moment niet echt het geval.

In het persbericht schreef de OVAM dat ze de EFSA 2020-normen (European Food Safety Authority) gebruiken. Het is mij echter niet duidelijk wat daarmee wordt bedoeld. Want ze gebruiken de aanbevelingen van Karl Vrancken en de expertencommissie PFOS voor het aanpassen van de bodemsaneringsnormen, maar die zijn bij mijn weten ook niet gebaseerd op EFSA 2020. Wat bedoelt men ermee dat men uitgaat van EFSA 2020? Want als je dat doet, kom je normaal gezien nog een heel pak lager uit.

Mijn laatste vraag is een heel punctuele. Er zat één meting in het beschrijvend bodemonderzoek van ERM uit Zwijndrecht die 120 microgram per kilogram droge stof bedroeg. De OVAM heeft die waarde vervolgens betwist. Die waarde was afkomstig van de eerste metingen die Zwijndrecht zelf heeft gedaan in april van vorig jaar. De OVAM heeft die meting daarna betwist en gezegd dat die niet correct was. Toch is die meting teruggekomen in het beschrijvend bodemonderzoek van ERM. Ik ben dan ook zeer benieuwd of die is weerhouden in de uiteindelijk door de OVAM afgestempelde versie.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik heb een aantal bijkomende vragen.

Ten eerste, in zijn advies adviseert professor Vrancken om voor verdachte gronden steeds te verplichten tot de opmaak van een technisch verslag bij grondverzet, ook als het gaat over minder dan 250 kubieke meter. Tot nu toe was de grens 250 kubieke meter. Hoe zal men dat organiseren en controleren? En wie zal daarvan de bijkomende lasten betalen? Is dat de particulier, de overheid of 3M? Dat is belangrijk,

omdat het op dit moment gaat over heel wat kleinere partijen dan in het verleden nodig was om een grondverzetsverslag, een technisch verslag op te maken.

Ten tweede, in dat advies zegt Vrancken ook dat het gebruik van bodemverbete-
raars een heel belangrijke verspreidingsroute is voor PFAS. Minister, hoe zult u die
verspreidingsroute, die tot nu toe relatief weinig onderzocht was en waarvoor er
ook geen normen bestonden, aan banden leggen?

Ten derde, u geeft aan dat het saneringstraject gefaseerd werd aangepakt. Kunt u
mij vertellen waarom dat precies is gebeurd – wat logisch is – en wie dat advies
precies heeft gegeven?

Ten vierde interesseert de vraag van 120 microgram per kilogram droge stof mij
ook wel, maar ik veronderstel, minister, dat u dat technisch detail niet zult weten
en dat u ons dat nadien wel zult bezorgen. Ik dank u voor uw antwoord.

De voorzitter: Mevrouw Rombouts heeft het woord.

Tinne Rombouts (CD&V): Voorzitter, ik sluit graag kort aan, specifiek bij de
vragen die werden gesteld rond dat beschrijvend bodemonderzoek dat werd opge-
maakt door 3M. Ik heb een vraag ingediend, maar ik heb begrepen dat die later
zal worden geagendeerd, naar aanleiding van de normering en de voorstellen in
het rapport Vrancken. Daar komen we dan later graag nog op terug.

Wat het beschrijvend bodemonderzoek betreft, hebt u al duidelijk aangegeven dat
er een bodemsaneringsproject moet worden opgemaakt. Met andere woorden, de
specifieke saneringstechnieken zijn dus nog uit te klaren. Ik ben daar zeer benieuwd
naar. Maar ik zou ook graag duiding krijgen over welke norm er nu dan effectief
wordt nagestreefd bij de 830 hectare die nu reeds in het beschrijvend bodemonder-
zoek was opgenomen en waarvoor er een sanering moet worden opgesteld, gefa-
seerd in tijd en afhankelijk van de kleurzone waarin we ons bevinden. Maar zowel
voor woon- als voor landbouwgebied stel ik mij de vraag wat de norm is die moet
worden gehaald bij de sanering in de verschillende gebieden. Want in het rapport-
Vrancken worden er wel een aantal voorstellen van normen gedaan, maar dat zijn
voorstellen; het is nog geen wetgeving en de normen moeten dus nog worden vast-
gelegd. Welke normen zullen er specifiek voor dit gebied worden gehanteerd?

Ik heb u horen aangeven dat er voor het bijkomende beschrijvend bodemonder-
zoek, aangezien de volledige vervuiling nog niet in beeld is gebracht, gesteld is dat
er rekening moet worden gehouden met het rapport-Vrancken. Ik weet niet in
welke mate dat dan verplichtend of richtinggevend is. Kunt u duiding geven bij de
normen die werden meegegeven in het rapport-Vrancken?

Er is een tweede element dat ik daarbij wil bevragen. U stelt heel duidelijk dat de 150
miljoen euro die in eerste instantie wordt vrijgemaakt vanuit 3M, een eerste fase
betreft, maar kunt u aangeven waarvoor die 150 miljoen euro dan concreet bestemd
is en wanneer die ook effectief zal worden besteed? Want dat is natuurlijk de vraag
die leeft bij iedereen op het terrein. Er is budget beschikbaar, maar waarvoor wordt
dat concreet ingezet en wanneer kunnen we dat effectief zien op het terrein?

Ik heb een derde vraag naar aanleiding van de andere sites – collega D’Haese heeft
er al naar verwezen. De saneringsplichtige partij zal worden aangemaand een BBO
op te maken als er een vervuiling wordt vastgesteld. Maar de saneringsplichtige
partij moet dan natuurlijk wel gekend zijn. In die zin stel ik dezelfde vraag: als het
over brandweerterrinen gaat, kijkt men in dezen dan naar de brandweer? Is dat
dan inderdaad ook altijd te linken? Ik merk in een aantal uitslagen die ik al gezien
heb dat er soms wat twijfel is over de rechtstreekse link naar de brandweer, aan-
gezien het wel in het grondwater zit, maar niet in de bodem. Wat als er dan niet

duidelijk een saneringsplichtige partij aan te duiden is? Hoe gaat men dan specifiek te werk op die sites? Dat interesseert men ten zeerste.

Wat de meting van 120 microgram per kilogram droge stof betreft: aangezien uit de onderzoekscommissie inderdaad naar voren kwam dat die betwist werd, is het de vraag of de OVAM daarover überhaupt een uitspraak over heeft gedaan. Het interesseert mij alleszins. Maar ik begrijp dat dat een technische vraag is, die misschien nader moet worden bekeken.

Ik dank u alvast voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Ik dank jullie voor de bijkomende vragen. Ik zal beantwoorden wat ik kan.

Volgens het decreet is de saneringsplichtige partij op een brandweerterrein de brandweer. Dat is logisch wanneer we het decreet goed volgen.

Er is een actieplan rond PFAS. We zijn al die vervuilingen in kaart aan het brengen. Hier en daar, bijvoorbeeld in Willebroek niet zo lang geleden, zijn ze al bezig met de sanering. We maken vanuit Vlaanderen centen vrij.

Ik vind het verschrikkelijk, maar Vlaanderen is gigantisch vervuild. Of het nu gaat over PFOS, asbest of een andere stof: de historische vervuiling is gigantisch. We zullen dat stap per stap moeten opruimen. Voor asbest hebben we heel veel geld vrijgemaakt. Helaas hebben we de verantwoordelijke, met name Eternit, niet alles laten betalen. Dat was een historische fout.

Ook in dezen zullen we goed moeten bekijken of we kunnen aanduiden waar die vervuiling vandaan komt, wie die heeft aangericht. Bij 3M is dat heel duidelijk. Dat zal nog het geval zijn bij een aantal andere vervuilingen. Maar als dat niet zo is, zullen we vanuit de Vlaamse overheid een omvattend actieplan moeten ontwikkelen en daar ook heel veel geld voor moeten vrijmaken, net zoals we dat met asbest en stikstof hebben gedaan. Ook dit zal moeten worden opgeruimd. We zullen in de schoot van de regering moeten bespreken hoe we die centen zullen kunnen verzamelen om ook deze vervuiling op te ruimen.

3M is duidelijk: 150 miljoen euro is goed voor de eerste fase. Ik heb dat ook heel duidelijk aangegeven in het gesprek. Wat zal die fase inhouden? Ik heb altijd gezegd dat het sowieso om die tuinen en de Palingbeek gaat. Maar we zullen uiteraard verder kijken. Het zal ook afhangen van het bodemsaneringsproject, dat hopelijk tegen 1 juli afgerond zal zijn. Aan de hand daarvan zullen de terreinen worden opgelijst: wat hoort daar allemaal bij, wat komt in die eerste fase in aanmerking om te worden opgeruimd? Ik hoop dat we tegen 1 juli, wanneer het bodemsaneringsproject is ingediend, aan de hand daarvan het plan verder kunnen uitrollen.

Voor woongebied en landbouw gaat het over 3,8 microgram. 150 miljoen euro moet nu worden gebruikt voor de eerste fase van de sanering. Zoals ik heb gezegd, betreft dat zeker de Palingbeek en woonzone. De terugsaneerwaarden worden opgesteld op basis van de best beschikbare technieken, de technieken waarvan we weten dat ze een resultaat tot saneren behalen.

Collega D'Haese, u verwees naar de EFSA-normen. De opdrachthouder heeft daar in zijn rapport naar verwezen. U bent verstandig genoeg en weet ook dat je die EFSA-normen niet zomaar kunt copy-pasten, maar u blijft daar wel in elke tussenkomst over doorbomen. Er is in het rapport naar verwezen, zoals we naar alles kijken. We moeten niet blindelings naar één bepaalde zaak kijken, maar met een ruime horizon.

Collega Schauvliege, de waarde van 120 microgram betreft inderdaad een zeer technische kwestie. Het is meegenomen in het beschrijvend bodemonderzoek. We hebben onze administratie de opdracht gegeven om alle aanbevelingen te onderzoeken en daarrond voorstellen voor actie uit te werken.

Ik kom even terug op terreinen waarvoor er geen saneringsplichtige is. U weet ook dat in dat geval de OVAM ambtshalve zal saneren. Jullie weten dat wel.

Tot zover mijn antwoorden op de bijkomende vragen in verband met de zeer complexe vervuiling in Vlaanderen.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, ik hoop wel dat we die 150 miljoen euro niet als het maximumbudget voor die eerste fase beschouwen.

Minister Zuhal Demir: Hoeveel keer heb ik dat nu al niet gezegd?

Jos D'Haese (PVDA): Minister, u hebt verschillende keren gezegd dat die 150 miljoen euro voor die eerste fase is. Ik denk dat er geen enkele aanwijzing is dat dat 150 miljoen euro zal kosten. Ik hoop dan ook dat we 3M daar volledig voor aanspreken en dat het daar niet toe beperkt blijft. Wees gerust, dat was geen aanval onder de gordel, het was gewoon een oproep. Kalm aan. *(Opmerkingen van minister Zuhal Demir)*

Jammer dat dat niet in de micro was.

Ten tweede, ik ga ervan uit dat we de gegevens over die 120 microgram achteraf nog zullen krijgen.

En ten derde, die EFSA-normen zijn helemaal geen fetisj van mij. Het komt gewoon rechtstreeks uit het persbericht van de OVAM: "Voor de beoordeling van dit BBO werd rekening gehouden met de inzichten van het tweede tussentijds rapport van 25 maart 2022 van opdrachthouder Karl Vrancken over de toepassing van het voorzorgsbeginsel en de EFSA 2020 waarden." Mijn vraag was: wat bedoelt men daarmee? Uw antwoord is ... *(onverstaanbaar)* ... Ja, maar ik weet nog altijd niet wat men daarmee bedoelt. We zullen het in het rapport zelf moeten opzoeken.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, 3M kondigde een bedrag van 150 miljoen euro aan om te investeren in de sanering van gronden. U zegt het zelf: dat is natuurlijk maar een doekje voor het bloeden. Het is compleet onduidelijk welke return 3M hiervoor krijgt. Ik ga ervan uit dat een CEO niet zomaar uit Amerika komt om 150 miljoen euro uit te delen. De productie van PFAS ligt nog altijd stil.

Minister, we hebben in de PFOS-commissie aanbevolen om alles op alles te zetten om 3M te laten opdraaien voor de kosten van de volledige vervuiling, maar ook van de impact van de vervuiling op de gezondheid. U zegt het zelf en ik denk dat iedereen dat beseft: die 150 miljoen euro alleen zal lang niet voldoende zijn. Minister, ik stel dan ook voor om in dit parlement regelmatig te rapporteren over de vervolgstappen in dit dossier. Want met die aalmoes van 150 miljoen euro zijn we absoluut niet tevreden. 3M moet alle kosten dragen: voor de sanering, maar ook voor de gezondheidsgevolgen voor de omwonenden en de werknemers. En wij willen daar heel graag heel hard mee op toezien.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de aanpak van drinkwaterverliezen – 2334 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Minister, dagelijks gaan er nog steeds tienduizenden liters drinkwater verloren. Die verliezen zijn op te splitsen in drie categorieën. De eerste is het werkelijke waterverlies door lekken in toevoer- en distributieleidingen, in reservoirs en op aansluitingen tot aan de watermeter. De tweede categorie is die van de schijnbare waterverliezen, namelijk de niet toegelaten verbruiken, bijvoorbeeld mensen die illegaal water afnemen, en onnauwkeurige metingen. De derde categorie is het niet-gefactureerd toegelaten verbruik, waaronder de verbruiken nodig voor het spoelen van leidingen en bluswerken vallen.

Water transporteren zonder verliezen is onmogelijk. Maar het is wel belangrijk dat Vlaanderen verder werk maakt van het terugdringen van de te grote waterverliezen, zeker in tijden waarin zomerse watertekorten dreigen door aanhoudende periodes van droogte en er discussies lopen over het oppompen van grondwater.

De in de Blue Deal voorziene investeringen hebben tot doel om de Infrastructure Leakage Index (ILI), de verhouding van het werkelijke waterverlies ten opzichte van het onvermijdelijke waterverlies, tegen eind 2025 te verlagen tot 0,5. In 2019 voldeed slechts één drinkwatermaatschappij aan deze waarde.

Minister, op 11 mei vorig jaar deed u in deze commissie een aankondiging. Ik citeer: "We gaan een audit doen. Er zijn actieplannen afgesproken en de raden van bestuur zijn er druk mee bezig. We moeten nu tussentijdse doelstellingen vooropstellen."

Minister, wat is de stand van zaken van de geplande audit over de nodige extra inspanningen om lekverliezen te beperken? Wanneer mogen we de resultaten verwachten? Kunt u reeds een inkijk geven in de resultaten?

Hoever staat u met de opmaak van de tussentijdse doelstellingen?

Hoe evalueert u de uitvoering van de actieplannen van de drinkwatermaatschappijen tot dusver?

Hoever staan we in Vlaanderen met de uitrol van de digitale watermeter?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Het rapport 'Omvang van waterverlies bij Vlaamse waterbedrijven' komt tegemoet aan de actie voor het opzetten van een vervolgaudit van de lekverliezen vermeld in de Blue Deal. Het rapport is ook beschikbaar op de website van de overheid. Het rapport begroot en kadert kwantitatief en financieel de grootte van het waterverlies bij de Vlaamse waterbedrijven. Daarnaast formuleert het ook de volgende aanbevelingen: ten eerste inzetten op een eenduidige definiëring, ten tweede een verfijning van de berekeningswijzen van waterverliezen en ten derde verder inzetten op het gebruik en het optimaliseren van een socio-economisch model waarmee transparant de kosten en baten tegen elkaar afgezet kunnen worden.

Zoals u weet, bevat de nieuwe Europese Drinkwaterrichtlijn een aantal bepalingen rond lekverliezen. De Europese Commissie zal een drempel vastleggen voor het lekverlies tegen uiterlijk 12 januari 2028. Wordt de drempel overschreden, dan

moet een lidstaat een actieplan indienen. Voor zover we hierop nu reeds zicht hebben, zal dit geen lidstaatspecifieke drempel zijn.

De Blue Deal legt natuurlijk wel alvast het ambitieniveau vast op 0,5 tegen 2025. Die doelstelling hebben wij onszelf opgelegd en is vrij ambitieus, denk ik.

Het proces van de omzetting van de richtlijn is nog lopende en dit traject wordt ook aangegrepen om voor de aanpak van de lekverliezen een wettelijk kader uit te werken. Het voorstel hiervoor werd nog maar pas aangeleverd door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en wij zijn dat aan het bekijken. De wetgeving moet er alvast voor zorgen dat het ambitieniveau op scherp gesteld wordt, dat er 'state of the art'-inspanningen gedaan worden en dat er op het terrein vooruitgang geboekt wordt. Tussentijdse doelstellingen, hetzij verankerd in de wetgeving, hetzij verankerd in actieplannen, kunnen hier zoals aangegeven een plaats hebben.

De drinkwaterbedrijven rapporteren jaarlijks rond de verschillende acties aan de regulatoren en op mijn vraag wordt die info ook overgemaakt aan mijn kabinet. Ik verwacht die info eind deze maand.

De drinkwaterbedrijven beweren te proberen beter aan lekdetectie te doen door gebruik te maken van allerlei nieuwe technologieën, maar ik zie daar nog te weinig van. Het enige goede voorbeeld is Water-link. Ik kan bevestigen dat zij wel vooruitgang hebben geboekt inzake lekdetectie. Maar bij alle andere drinkwatermaatschappijen vind ik het eigenlijk nog veel te pover. Dat vind ik heel jammer. Ik zal bijna een wetgeving moeten opmaken om hen te dwingen dit te doen, want het blijft bij mooie woorden. Ze zeggen op zoek te zijn naar de technologieën en bezig te zijn met satellietbeelden, drones en dergelijke. Dat is allemaal goed en wel, maar ik wil wel resultaten. Ik wil weten hoeveel miljoen kubieke meter lekverlies er is. Veel drinkwaterbedrijven kunnen me op dat vlak nog geen resultaten voorleggen. Dat geef ik al even mee.

Hoever staan we in Vlaanderen met de uitrol van de digitale watermeter? Farys, De Watergroep en Pidpa rollen momenteel een proefproject uit waarbij ze 70.000 digitale meters installeren in synergie met Fluvius. Bij Water-link is meer dan 99 procent van alle watermeters vervangen door een digitale watermeter. AGSO Knokke-Heist en Aquaduin hebben momenteel reeds respectievelijk 40 en 70 procent van hun watermeters vervangen door een digitaal exemplaar.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Dank u, minister, voor uw antwoord. Ik deel uw vaststelling dat je in de cijfers inderdaad niet kunt zien of er verbetering is. Je ziet dat die ILI waarnaar gestreefd moet worden van 0,5, niet gehaald wordt. Als ik hierover zelf vragen stel aan de drinkwatermaatschappijen, krijg ik vaak als antwoord dat Vlaanderen het nog altijd beter doet dan het Europese gemiddelde. Er is echter wel een ambitieniveau vastgelegd, waardoor het dringender wordt om hier iets aan te doen. Want uiteindelijk gaat het toch over een grootteorde van 60 tot 70 miljoen kubieke meter per jaar. Dat zijn toch enorm grote hoeveelheden water. En 2025, drie jaar voor de Europese doelstelling, is natuurlijk niet meer veraf.

Ik stel vast dat er inderdaad technieken worden aangewend als satellietbeelden voor lekdetectie, maar ik hoor ook dat de drinkwatermaatschappijen kijken naar de uitrol van de digitale watermeter, omdat dat natuurlijk een belangrijk onderdeel is van die totaalstrategie om na te gaan waar de lekken zitten. *(Minister Zuhal Demir knikt instemmend)*

Ik heb niet direct een bijkomende vraag, minister. Ik denk dat het goed is dat u de ambitie hoog wilt houden. Ik wil u wel oproepen om zeker in dialoog te gaan

met de drinkwatermaatschappijen, zodat zij ook tijdig voelen aankomen welke investeringen zij moeten doen en zodat de druk bij hen ook hoog ligt.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, dit is een thema waarvan ik echt wakker lig. We willen komen tot een duurzaam watergebruik en we willen elke particulier ertoe aanzetten om duurzamer om te gaan met water. Ik denk dus dat we daar echt wel nog een stevige tand moeten bijsteken.

Ik kijk uit naar ons werkbezoek vrijdag aan Water-link. Zoals u zei, geven zij wel het goede voorbeeld. Ik ben benieuwd naar hun aanpak en naar wat anderen daarvan kunnen leren. De cijfers waren namelijk effectief verontrustend. Ik kijk ook uit naar de stappen die er in de toekomst gezet zullen worden om op het terrein resultaten te verkrijgen.

Minister, het is misschien nuttig om de audit over te maken aan alle parlementsleden van deze commissie in functie van ons werkbezoek aan Water-link, zodat we die in detail kunnen doornemen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: We zullen de audit overmaken aan iedereen van deze commissie. Dat is geen probleem. Wat de lekverliezen betreft, is het zo dat de drinkwatermaatschappijen in totaal een vermindering van 10 procent hebben kunnen realiseren op een jaar tijd. Sommigen zeggen dat dat goed is, sommigen vinden dat te weinig. Zoals ik al zei, is het in het begin misschien wat zoeken naar de juiste technologie: wat helpt en wat helpt niet? Ze moesten daar wel wat tijd in steken.

Ik denk inderdaad dat de digitale watermeter een belangrijk element is om verder te kunnen gaan in de detectie van lekverliezen. Bij Water-link is bijna 99 procent van de meters al vervangen door een digitale watermeter. Ik hoor vanuit de sector dat dat ook cruciaal is om die lekverliezen te detecteren. Op een jaar tijd was er dus een vermindering van 10 procent.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Dank u wel, minister, voor uw bijkomend antwoord. Dank ook om de audit over te maken aan de leden van deze commissie. Water transporteren zonder verliezen zal, zoals ik al zei, nooit mogelijk zijn. Er is altijd wel een verlies, maar we moeten ervoor zorgen dat we dat verlies zo goed mogelijk beperken en dat we effectief gaan voor een kwaliteitsvol en performant drinkwaternetwerk. In die zin kijk ook ik uit naar het werkbezoek van deze commissie.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over stroomgebiedsbeheerplannen – 2476 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, in antwoord op mijn vraag van 7 december over de stand van zaken van de stroomgebiedsbeheerplannen en het feit dat Vlaanderen de indieningsdatum van 22 december wellicht niet zou halen, antwoordde u het volgende. "De datum van 22 december was een richtdatum. De plannen moeten uiterlijk in maart worden overgemaakt aan Europa. We zullen nog een aantal weken nodig hebben en die datum van 22 december overschrijden. Het zal januari worden,

omdat ik vind dat er naar aanleiding van het openbaar onderzoek iets meer werk is als we rekening willen houden met alle opmerkingen en ingediende adviezen. Dat is op zich goed, maar we hebben een aantal weken extra werk.

Zoals u weet, waren er vanuit diverse hoek opmerkingen over het ambitieniveau van de ontwerp tekst. Ik heb duidelijk aangegeven dat ik vind dat we die ambities moeten behouden. Ik heb dan ook aan de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) gevraagd om de overgemaakte voorstellen grondig te evalueren op ambitieniveau, gebruikte instrumentenmix en financiering van het plan. Dat laatste is natuurlijk ook van belang.”

Het is intussen half april. Er werden nog steeds geen stroomgebiedsbeheerplannen vastgelegd door de Vlaamse regering.

U gaf ook aan dat in tien waterlichamen het ambitieniveau is verlaagd ten opzichte van het openbaar onderzoek. Ik vroeg die tien waterlichamen op. Intussen is duidelijk, na een schriftelijke vraag hierover, dat het gaat over de waterlichamen Kalkense Vaart, Poekebeek, Zwalm, Molenbeek-De Vliet, Ter Erpenbeek, Maarkebeek, Bellebeek, Zwartesluisbeek, Blankaart en De Zenne. U gaf ook aan dat u de doelstellingen voor de waterlichamen in West- en Oost-Vlaanderen onvoldoende vond en dat u voor een zeer grondige bijsturing zou zorgen.

De studies rond de waterbom lopen. De rapportage van het Mestrapport schetst bovendien geen aardig beeld over de waterkwaliteit. En de evaluatie van het erosierapport toont aan dat extra inspanningen nodig zijn, veel meer dan er nu in het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) werden opgenomen.

In Nederland waarschuwen waterdeskundigen voor een crisis zoals de stikstofcrisis ten gevolge van het niet-nakomen van Europese afspraken. De kwaliteit van de Nederlandse waterlopen loopt zo sterk achter op Europese normen dat het een grond zou kunnen vormen om economische activiteiten te blokkeren, zoals bij de stikstofcrisis. De Europese Commissie kan Nederland in gebreke stellen en boetes en dwangsommen opleggen, zeggen de Nederlandse deskundigen. In Vlaanderen is de toestand gelijklopend.

Vandaar heb ik de volgende vragen, minister.

Wat is nu precies de stand van zaken inzake de stroomgebiedsbeheerplannen? Wanneer zal de Vlaamse Regering de stroomgebiedsbeheerplannen vastleggen?

Werd de ambitieverlaging van de tien waterlichamen in Oost- en West-Vlaanderen intussen opnieuw verhoogd?

Werden er bijkomende ambities ten opzichte van het openbaar onderzoek naar voren geschoven, zoals u initieel had aangekondigd in 2021? Voor welke waterlichamen is het de bedoeling om het ambitieniveau te verhogen?

Werden de doelstellingen voor de waterlichamen in West- en Oost-Vlaanderen verscherpt zoals u aankondigde? Voor welke waterlichamen is dit het geval?

Wat zijn de vervolgstappen voor het indienen van de stroomgebiedsbeheerplannen? Wanneer zult u de stroomgebiedsplannen bij Europa indienen? Was er in tussentijd overleg met Europa over het laattijdig indienen van deze plannen of het verlagen van de doelstellingen? Zo ja, wat was de reactie? Zo nee, waarom niet? Welke sancties staan tegenover het niet of laattijdig indienen van deze plannen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u wel, collega Schauvliege. Zoals ik eerder heb gezegd, waren er zeer veel terechte opmerkingen uit het openbaar onderzoek. Wij

hebben die, met medewerking van het kabinet, verwerkt. Dit zal nu voorgelegd worden aan de Inspectie van Financiën en aan Begroting, waarna ik het zo snel mogelijk zal voorleggen aan de Vlaamse Regering.

Op mijn vraag werd het ambitieniveau van de tien waterlichamen opnieuw verhoogd.

In samenwerking met mijn adviseurs werden de ambities van het plan verder op punt gesteld. Zoals eerder reeds aangegeven, ben ik van oordeel dat, wanneer we verdere stappen willen zetten inzake waterkwaliteit in Vlaanderen, we het geweer ook van schouder moeten durven veranderen en op sommige vlakken moeten bijsturen. Dat zal het onderwerp vormen van gesprekken binnen de Vlaamse Regering. U begrijpt dat ik hierover dan ook geen voorafnames zal doen in de commissie.

Van de tien waterlichamen waarvan het ambitieniveau verhoogd werd, zijn er zeven gesitueerd in de provincies West- en Oost-Vlaanderen. Samen met de twee waterlopen waarvoor het ambitieniveau al verhoogd werd naar aanleiding van het openbaar onderzoek, wordt dus in deze twee provincies in totaal voor negen waterlichamen een hoger ambitieniveau nagestreefd.

Ik wil nogmaals benadrukken dat het een misverstand is dat de ambitie in deze twee provincies niet hoog zou zijn. De hogere aanwezige drukniveaus en grotere doelfstand maken dat in deze provincies tijdens de planperiode verhoudingsgewijs vaak grotere inspanningen zullen moeten worden geleverd om de stikstof- en fosforverontreiniging te verminderen, onder meer door landbouw en het verhogen van de zuiveringsgraad van het huishoudelijk afvalwater. Dit zal wel beter worden geïdentificeerd in het definitief plan.

Na de vaststelling van de stroomgebiedsbeheerplannen worden de plannen gerapporteerd aan de Europese Commissie. Onlangs werd de Europese Commissie geïnformeerd over de vertraging bij de vaststelling van de stroomgebiedsbeheerplannen, maar daar werd niet op gereageerd.

Voor het opleggen van een sanctie moet de Europese Commissie een juridische procedure opstarten. Dit is tot op heden nog niet gebeurd. Een spoedige vaststelling van de plannen kan en zal dat ook voorkomen. Zoals ik zei: het plan is klaar, de wijzigingen zijn aangebracht. Nu gaat het naar de Inspectie van Financiën en Begroting en daarna naar de regering.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Dank u wel, minister, voor uw antwoord. Ik begrijp dat u contact gehad hebt met de Europese Commissie en dat u een aangepast plan zult indienen. De Nederlandse waterdeskundigen waarschuwen niet zozeer voor de Europese Commissie maar vooral voor het feit dat de ambitie niet hoog genoeg is en dat er dus, net zoals bij de stikstofcrisis, allerlei procedures aangespannen zullen worden omdat, doordat de ambities te laag zijn, de Europese doelen niet gehaald zullen worden. Mijn concrete vraag is dan ook de volgende. In Vlaanderen is de toestand gelijkaardig. In welke mate houdt u er rekening mee dat, als u voorstellen indient die niet voldoen aan de deadline van 2027 waarop alle oppervlaktewater in een goede staat van instandhouding moet zijn – wat de kaderrichtlijn Water tenslotte vooropstelt – we opnieuw afsteveneren op een zwaar arrest, in dit geval een Waterarrest, dat mogelijk een economische blokkering inhoudt? Dat was namelijk het geval bij de plannen die in het openbaar onderzoek op tafel lagen en, als ik u hoor, ook bij de plannen die nu worden voorbereid. Hoe zult u dat proberen te voorkomen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega, zoals ik eerder heb gezegd, zijn de plannen nu klaar. Het ambitieniveau is heel sterk verhoogd ten opzichte van de eerste plannen

van het openbaar onderzoek. De doelstellingen zijn duidelijk. De plannen gaan nu naar de Inspectie van Financiën en Begroting en dan naar de regering. Europa is ervan op de hoogte dat er een vertraging is. We zullen dan zien wat er op ons afkomt.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Dank u wel, minister. Wij kijken uiteraard uit naar de beslissing die de Vlaamse Regering hierover neemt en de plannen die ingediend zullen worden. U belooft ambitieuze plannen. Ik denk dat het ook nodig is om ambitieuze plannen te hebben, want de kaderrichtlijn Water is duidelijk: tegen 2027 moet alle oppervlaktewater in een goede staat van instandhouding zijn. Dat is van belang voor onze gezondheid, voor onze economie en voor onze natuur. We mogen dus absoluut geen risico's nemen door onze ambitie te laag te houden. Als u die ambitie hebt verhoogd tot het niveau waarop alle oppervlaktewater tegen 2027 in een goede staat van instandhouding is, dan kunt u alleen maar op onze steun rekenen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Mieke Schauvliege aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over het inkantelen van het labo van de Vlaamse Milieumaatschappij in de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek – 2477 (2021-2022)

VRAAG OM UITLEG van Bruno Tobbacq aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de voorgenomen sluiting van het labo van de Vlaamse Milieumaatschappij in Gent – 2479 (2021-2022)

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: In het kader van dit thema, minister, hebben we voor het paasreces een heel interessant werkbezoek gehouden.

Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, het klopt dat we een bezoek gebracht hebben aan het labo van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). U bestelde een studie bij Deloitte om te onderzoeken of het labo van de VMM kon worden ingekanteld in het labo van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), iets waarover we al meerdere vragen hebben gesteld in de commissie. U antwoordde toen dat volgende scenario's door Deloitte werden onderzocht: één, de uitbesteding van de routineanalyses van de VMM en ruimte creëren voor een innovatief labo bij VITO; twee, de integratie van de interne routinematige analyses van de VMM en het uitbouwen van een innovatief labo bij VITO; drie, de volledige ontzorging van de VMM door overdracht van alle analyses aan VITO en de uitbouw van een innovatief labo bij VITO.

In de hele PFOS/PFAS-crisis kwam heel duidelijk naar boven dat er in Vlaanderen veel te weinig capaciteit is om PFAS-analyses uit te voeren. Het labo van de VMM voert deze analyses uit, maar door aanhoudende besparingen is ook daar de capaciteit beperkt.

Op 4 april bezocht een delegatie van de commissie Leefmilieu het labo van de VMM. Tijdens dit werkbezoek verklaarden de administrateur-generaal Bernard De Potter en zijn medewerkers dat de inkanteling van het labo in VITO geen efficiëntieverbetering met zich meebrengt; dat de inkanteling van het VMM-labo naar VITO geen besparing met zich meebrengt, maar het goedkoopste inkantelingsscenario minstens 2 miljoen euro duurder is dan het VMM-labo onder VMM-vleugels houden;

dat de inkanteling van het VMM-labo naar VITO niet noodzakelijk met zich meebrengt dat er voor de andere taken van de VMM meer budgettaire ruimte vrijkomt om ze kwalitatief in te vullen; en dat er in elk scenario investeringen in mensen en middelen nodig zijn en een leefbaar VMM-labo met de instandhouding van of zelfs de verdere uitbouw van het VMM-labo een jaarlijkse investering op het rollend meerjarenplan vraagt van 600.000 euro tot 800.000 euro en een personeelsbezetting van 35 tot 48 voltijdsequivalenten (vte's).

In tegenstelling tot eerdere verklaringen van uzelf en minister Crevits blijken er dus geen efficiëntieverbeteringen noch budgettaire verbeteringen mogelijk.

Ik heb dan ook een aantal vragen, naar aanleiding van uw eerdere antwoorden en die van mevrouw Crevits, maar ook naar aanleiding van het bezoek aan het VMM-labo.

Vindt u het waarborgen van voldoende en onafhankelijke analyses een overheids-taak? Is het dan niet de taak van de overheid om dat op een zo efficiënt mogelijke manier te organiseren?

Bent u het eens met de analyse van de VMM over de verschillende scenario's?

Bent u bereid om het labo van VMM een duurzaam toekomstperspectief te bieden door voldoende personeel en jaarlijkse werkingskosten van 600.000 tot 800.000 euro te voorzien?

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Ik ga niet alles herhalen wat de collega gezegd heeft, maar het was inderdaad op zich een zeer leerrijk bezoek – ik zie u heel duidelijk knikken dat u het daarmee eens bent –, omdat we daar informatie kregen die we niet gemakkelijk in de commissie krijgen. Ten eerste stelden we vast dat daar een bijzonder team mensen in bijzonder moeilijke omstandigheden, zeker de laatste jaren, goed werk levert. Je zou denken, als een overheid scenario's begint te maken, dan is het omdat er dingen mis lopen, maar noch de mensen in het labo zelf noch bevragingen over tevredenheidscijfers bij de overheden die klant zijn bij het labo geven aan dat er kwalitatieve of bestuurlijke redenen zijn om te morrelen aan de fundamenten van dat labo. Op basis van het bezoek was in elk geval niet vast te stellen waarom er een probleem zou zijn.

Wat ook bleek uit de toelichting daar, is dat, indien men onderzoekt hoe de overheid de noodzakelijke capaciteit kan behouden om toezicht te houden en handhaving te doen op een steeds complexer wordend aantal polluenten, bedrijven en vervuilers in allerlei sectoren, van industrie tot landbouw, er eigenlijk geen enkel scenario is waarbij de VMM en VITO samengevoegd worden en die capaciteit goedkoper geleverd kan worden, onder meer omdat de overlap tussen die twee labo's en hun functies en rol in de praktijk eigenlijk bijzonder klein bleek te zijn, als ik de uiteenzetting goed heb begrepen. Ze hebben een heel andere finaliteit en rol en dus ook een heel andere manier van werken en uitrusting, van taken en dergelijke meer.

Mijn eerdere vragen bij de zin van de inkanteling, de opheffing of de afslanking van het VMM-labo, het enige labo dat de Vlaamse overheid zelf nog bestuurt, zijn na het bezoek alleen maar talrijker geworden. Ik begreep er nog minder van, van de reden voor de hele oefening. Ze heeft in elk geval voor heel wat onrust gezorgd bij de mensen zelf.

Bij behoud van de noodzakelijke capaciteit voor analyses betekenen alle uitgetekende scenario's een meerprijs. Mijn vraag daarbij is of de middelen daarvoor ergens voorzien zijn. Ik heb bij geen enkele begrotingsbespreking gehoord dat de regering meer middelen heeft voorzien om daarin te investeren ten opzichte van de huidige of vroegere middelen. Als het duurder is, waar zullen de middelen dan vandaan komen?

Als de middelen effectief beperkt zijn, is de meest logische optie dan niet om a priori te kiezen voor het meest kostenefficiënte scenario, zijnde een investering in het eigen labo in plaats van allerlei grote oefeningen – Deloitte zal ook niet voor niets gewerkt hebben – daarrond te gaan doen?

Als blijkt dat dat labo inzake staalnames, inzake het permanent monitoren van pesticidevervuiling en inzake analyses van nieuwe polluenten en complexe scenario's van vervuiling, een rol speelt en een taak heeft die door een instelling als VITO vandaag op geen enkele manier ingevuld kan worden, noch door privélabo's, hoe is het scenario waarbij dit labo verdwijnt dan te combineren met de lovenswaardige ambitie die u altijd formuleert, om handhaving serieuzer te nemen en beter te laten verlopen? Dit labo lijkt me daar een cruciaal instrument voor. Waarom dan dit soort onrust laten ontstaan?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Collega's, ik ben blij te vernemen dat jullie een plaatsbezoek hebben gebracht.

We hebben hierover enkele maanden geleden in de commissie voor de eerste keer van gedachten gewisseld. Ik heb de toestand toen uitgelegd, maar zoals jullie weten, ben ik niet iemand die niet openstaat voor andere meningen en standpunten. Ik zou zeggen: geef mij nog een paar weken de tijd, maar ik ben inderdaad eerder geneigd om het labo te behouden en om te bekijken hoe we het labo verder kunnen versterken in dat geval. Ik heb daar nog een aantal bijkomende vragen over gesteld, die ik eerst graag beantwoord wil zien. Ik kom hier in de loop van de komende weken dan ook op terug.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ik denk dat dat een zeer verstandige keuze is. We hebben inderdaad vastgesteld dat een inkanteling niet efficiënter of goedkoper is. Bovendien hebben we tijdens het bezoek gehoord dat als er voor de afschaffing van een labo wordt gekozen, de expertise om de juiste vragen te stellen in de privé eigenlijk ook helemaal verdwijnt. We doen ons daar dus op geen enkele manier een voordeel mee. Als u dus beslist om het VMM-labo te behouden en versterken, dan kunt u zeker op onze steun rekenen, want dat lijkt ons in dezen de enige juiste beslissing te zijn.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Het is zeldzaam dat ik van u een dermate positief en helder antwoord krijg op mijn vragen. *(Gelach)*

Het is vaker positief, maar zelden zo helder en simpel. Nu, het zal aan mijn slecht karakter of slechte ervaringen liggen.

Dit betekent natuurlijk dat we zullen moeten kijken of het in de praktijk ook zo simpel zal zijn en of u het ook wel degelijk zult waarmaken. Ik wil gewoon nog heel duidelijk een vaststelling aanhalen uit het bezoek. In het voorbije jaar is er zwaar geschrapt in de investeringsmiddelen voor dat labo, tot nog een derde of zelfs een kwart van wat het zou moeten zijn. Ik mag er toch van uitgaan, als de beslissing genomen wordt om verder te gaan met een eigen labo, zoals ik nu toch begrepen lijk te hebben, dat dat een labo zal zijn dat beschikt over de nodige middelen om te investeren in de apparatuur en uitrusting die nodig zijn om die taak ook echt in te vullen. Die duidelijkheid zou u toch wel moeten geven als u wilt dat het meer wordt dan een symbolische beslissing. Aan een pro-formalabo heeft de Vlaamse overheid ook niets.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Dank u, minister, voor uw antwoord.

We hebben een zeer leerrijk bezoek kunnen brengen aan het labo, waar ons inderdaad enkele zaken zijn voorgesteld. Ik ben zeer tevreden dat u een soort bocht inzet en ook met nieuwe inzichten bent gekomen. Het labo heeft aangetoond dat het op een zeer performante en ook noodzakelijke manier werkt om toch een aantal dingen in eigen hand te houden, om de controle niet te hoeven over te laten aan de privé.

Ik had wel nog enkele belangrijke vragen.

Als ik mij niet vergis, vond er vorige week nog een overleg plaats tussen het labo, het VITO-labo en uw kabinet. Wat is daaruit precies naar voren gekomen? Kunt u verduidelijken wat daar precies is afgesproken?

Twee, op welke termijn komt er duidelijkheid? Er is natuurlijk heel wat onzekerheid bij alle personeelsleden van het labo; zij willen weten wanneer deze belangrijke beslissing nu valt. Ik ben in elk geval blij dat u de mogelijkheden openlaat. Ik hoop dat de uiteindelijke beslissing wordt dat het labo kan openblijven.

Het labo heeft zelf ook een analyse gemaakt. We hebben vijf scenario's gezien, twee van Deloitte, twee van het labo zelf. In de eigen analyse is gekeken welke investeringen nodig zijn om tot een performant labo te kunnen evolueren, wat ook nodig is. Daar was meer dan 1 miljoen euro aan extra investeringen voor nodig. Mijn vraag is of u daar al over nagedacht hebt. Zijn er extra middelen voorzien of zal het labo het toch moeten doen met de huidige middelen?

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, bedankt voor uw antwoord en voor de aangekondigde beslissing. In januari kregen we van de mensen van het VMM-labo te horen dat het voortbestaan van dat labo op de helling zou staan. Ik ben heel blij te horen dat die plannen richting de koelkast gaan, of zelfs richting de vuilnisbak. Dan blijft er natuurlijk wel nog één vraag over: waarom was men oorspronkelijk van plan dit te doen? Als blijkt dat noch het personeel van het VMM-labo noch van VITO vragende partij is om dit te doen, als blijkt dat er geen efficiëntiewinsten te boeken zijn, als blijkt dat er geen verbetering van de labowerking uit voortkomt én als blijkt dat de twee labo's een totaal verschillende natuur hebben, waarom wilde men het VMM-labo dan sluiten? Wie is tot dat besluit gekomen en waarom? Ik kan maar één ding verzinnen: door het VMM-labo te sluiten wilde men ervoor zorgen dat men daar geen extra vte's meer nodig zou hebben, zodat men die dan elders binnen de VMM zou kunnen inzetten en zo een klein beetje onder de koppenbesparing van deze Vlaamse Regering uit zou kunnen komen. Was dat de reden? Of waren er andere redenen? Ik kan het echt niet begrijpen.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, ik zal zelf ook even tussenkomen. Ik was uiteraard aanwezig op het interessante werkbezoek. Het was de bedoeling om over te gaan naar efficiëntiewinsten, vandaar dat onderzoek, zo hebben wij begrepen op het werkbezoek. We hebben inderdaad verschillende scenario's gezien. We hebben – collega Tobback zei het al – zeer gemotiveerde mensen gezien die met heel veel kennis van zaken spraken. Het was heel fijn om hen persoonlijk te ontmoeten. Ze hebben een duidelijke visie, die ze ons als parlement lieten weten. Door de oefening rond efficiëntiewinsten te starten, zijn ze zelf hard beginnen na te denken over de langetermijnvisie van de VMM, over waar ze naartoe willen enzovoort.

Ik denk dat het een bepaalde dynamiek heeft teweeggebracht om zichzelf eens onder de loep te nemen. Ze hebben een heel duidelijke visie waarvan wij hebben mogen kennisnemen. Ik vond het heel mooi dat er in hun ogen geen efficiëntiewinsten zullen zijn door een loutere samenvoeging, maar dat ze wel willen evolueren naar een onafhankelijk labo en innovatief willen blijven. Ze smeken ook om

extra middelen en blijvende investeringen, want daar is de kraan toegedraaid geweest, waardoor de werkdruk echt onhoudbaar is.

Ik heb onthouden – en ik denk niet dat er al naar verwezen is – dat er positieve punten zijn aangehaald, en dat is dat er efficiëntiewinsten zouden kunnen zijn in bijvoorbeeld de aanschaf of het gebruik van bepaalde meettoestellen. Er werd ons duidelijk gezegd dat de aankoop van een bepaald meettoestel 350.000 euro zou kosten. Als dat door VITO en de VMM kan worden gebruikt, valt er op een eenvoudige manier efficiëntiewinst te boeken.

Een tweede punt dat ik me goed kan herinneren en dat moet worden meegenomen, is in het kader van de samenvoeging van de inspectiediensten waarrond een oefening loopt. Zij willen zich daar een extra rol voor toemeten om daar efficiëntiewinsten te boeken. Die twee suggesties wil ik nog even meegeven. U hebt uw beslissing naar aanleiding van onze bezorgdheden al een serieuze draai gegeven. Dat is in lijn met wat wij daar hebben gevoeld. De VMM heeft zelf belangrijke suggesties gedaan die zeker moeten worden meegenomen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Collega D'Haese, elke administratie is bezig met een interne kerntakenoefening. Dit kwam naar voren als onderdeel van de kerntakenoefening bij de VMM. Ik heb altijd gezegd dat ik alle scenario's wil bekijken. Er is nooit gezegd dat we het labo sowieso gaan afschaffen of wat dan ook. Dat is nooit een van de scenario's geweest. Ik heb na de tussenkomsten hier in de commissie gezegd dat ik de mensen weer zou horen en dat ik de scenario's en studies nog eens goed zou bekijken. Er is vorige week – daar verwees de heer De Roo naar – een overleg geweest om bijkomende vragen van ons te bespreken. Ik hoop dat we in de loop van de komende weken de knoop definitief kunnen doorhakken. Het heeft geen zin om toertjes te blijven draaien. We moeten uitzoeken hoe we bepaalde toestellen meer kunnen laten gebruiken. Dat zijn vragen die we hebben gesteld, dat zal moeten gebeuren.

Om het labo te versterken, is extra geld nodig. We moeten bekijken hoeveel geld en hoe we dat gaan financieren.

De voorzitter: Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

Mieke Schauvliege (Groen): Minister, ik heb het al gezegd, wij zijn zeer tevreden met de keuzes die u op tafel legt. Het is natuurlijk heel belangrijk dat we gaan voor een duurzame toekomst van het labo op het terrein. Dat was heel duidelijk de vraag van de mensen van de VMM. Zij hebben dat becijferd: voor hen is dat 600.000 tot 800.000 euro werkingsmiddelen per jaar en 35 tot 48 vte's. In die vork zien zij het mogelijk om op een heel kwalitatieve manier hun dienstverlening verder te zetten. Ik ga ervan uit, als u nu de beslissing neemt om met het labo verder als VMM-labo te gaan, dat dat ook betekent dat u met die toekomstvisie aan de slag gaat. Dat was voor hen zeer belangrijk, om hen een duurzame toekomst te garanderen.

Er rest me niets anders dan u te bedanken voor deze keuze. Ik denk dat dat de enige juiste keuze is.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (Vooruit): Ik wil ook geen misverstand laten bestaan, ik ben ook zeer tevreden met het antwoord. Ik wil toch ook niet nalaten om erop te wijzen dat heel deze saga toch een beetje een symptoom is van het fundamentele gebrek bij de Vlaamse overheid aan een langetermijnvisie over de eigen administratie. Dit is wel een beetje het failliet van het systeem om met de kaasschaaf overal te

besparen en kappen weg te halen zonder na te denken over wat men eigenlijk wil realiseren als overheid met de instrumenten, de ambtenaren, het personeel, de middelen die men heeft. Dit is echt wel de grens waarop het Vlaamse beleid van de voorbije twee legislaturen botst op zijn eigen blinde besparingen op de eigen werkingsmiddelen.

Hoe blij ik ook ben met uw antwoord, minister, en dat het waargemaakt zal worden, ik ben niet vergeten dat ik tijdens dat bezoek gehoord heb dat de voorbije weken en maanden een aantal mensen, waardevolle en goede mensen, jonge mensen, in dat labo hebben afgehaakt en elders aan het werk zijn gegaan, precies door de grote onzekerheid die er nu al maanden en langer heerst over de toekomst van het labo, over de toekomst en het nut van hun job, en over de relevantie van hun werk. De Vlaamse overheid doet hiermee zichzelf tekort, en besteedt zelfs de middelen die zij nog altijd inzet, op een onverstandige manier.

Ik mag hopen dat men, wanneer men deze beslissing neemt, met een solide, robuuste toekomstvisie gaat investeren en dat de mensen die een job zoeken, die van een hoge kwaliteit zijn en die vaak andere opties hebben, zich kunnen inschrijven in een verhaal dat iets waard is, dat gewaardeerd wordt door de overheid en waarmee niet de gek wordt gehouden. Ik heb echt het gevoel, of het nu vanuit de regering of vanuit de administratie zelf kwam, dat dit verhaal een voorbeeld is van de gek te houden met de eigen mensen. Ik vind dat absoluut niet mooi om te zien. Ik hoop dat dat met deze meteen het einde van dat soort beleid mag zijn, en niet alleen voor dit labo.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Jo Brouns aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over insectenkweek
– 2483 (2021-2022)**

Voorzitter: mevrouw Gwenny De Vroe

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Insectenkweek is om diverse redenen een erg actueel thema, collega's. Als ik kijk naar de dure grondstofprijzen voor diervoeder en de transitie die gemaakt wordt en nodig is in de landbouw, dan denk ik dat de insectenkweek daar een plaats in heeft.

Het is in de zoektocht naar duurzame diervoedergrondstoffen dat insecten de laatste tijd steeds meer in het vizier komen van diervoederbedrijven en onderzoekers. Ook kunnen insecten een bijdrage leveren om het tekort aan productie van eiwitten in de EU, de zogenaamde 'proteïn gap', te verkleinen door lokale productie van hoogwaardige eiwitten. Insecten zijn een veelbelovende bron van eiwitten, in het bijzonder door hun eigenschap om laagwaardige nutriënten efficiënt om te zetten in hoogwaardige grondstoffen.

Toch zijn er nog heel wat vragen en onduidelijkheden op het terrein als het om insectenkweek gaat. In dat opzicht werd een strategisch platform rond insectenkweek opgericht, waar ook de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) aan deelneemt. Bij de verwerking van frass, de dierlijke bijproducten die overblijven na het slachten van insecten – als men het al 'slachten' kan noemen –, kan men ervoor opteren om dit te gebruiken als bodemverbeteraar. Dit gaat gepaard met enkele procedures, waaronder het verkrijgen van een grondstoffenverklaring door de OVAM, wat vandaag de dag al mogelijk is. Tot nu toe maakt het Departement Omgeving geen deel uit van dit strategisch platform.

Lijkt het u zinvol om het Departement Omgeving mee te laten participeren in dit strategisch platform?

Hoe kunt u vanuit het beleidsdomein Omgeving insectenkwekers verder ondersteunen om hun een volwaardige plek te geven binnen de landbouwsector?

Welke mogelijkheden ziet de OVAM om de circulaire keten nog meer te sluiten bij insectenkweek?

Zijn er plannen vanuit het departement om de insectenkweek sectorale milieuvorwaarden op te leggen?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Gelet op de risico's voor zowel de volksgezondheid als de biodiversiteit meen ik dat het departement het best mee kan participeren in het strategisch platform, om de link te leggen naar bijvoorbeeld ook het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) voor aspecten van invasiviteit.

Ik meen niet dat het beleidsdomein Omgeving insectenkwekers moet steunen. Ik meen ook dat de Vlaamse Regering geen insectenkweek moet steunen voor een volledige inschatting is gemaakt van de risico's voor de mens en de omgeving. Dat is het belangrijkste: we moeten weten wat de risico's zijn voor we zulke projecten gaan ondersteunen. Dat lijkt me logisch.

Insectenkwekers produceren frass, een mengeling van mest, resten van voeder en resten van insecten. Deze fractie wordt in België momenteel beschouwd als een afvalstof. Er is echter recent een Europese wetgeving voor opgesteld. De OVAM doet momenteel onderzoek naar de aanwezigheid en afdoding van micro-organismen om na te gaan op welke manier deze stroom als bodemverbeteraar gebruikt zou kunnen worden in lijn met de nieuwe definitie. Duidelijke richtlijnen rond het veilig valoriseren van frass creëren een nieuwe afzetmarkt voor de insectenkwekers en een mogelijk economische meerwaarde. Waardevolle nutriënten blijven behouden in de materialenkringloop.

Insecten kunnen op zeer efficiënte wijze voedermiddelen verwerken die voor andere dieren niet mogelijk zijn, zoals verpakte stromen, mest, slecht gesorteerd groente-, fruit en tuinafval (gft) en zo verder. Insecten worden echter beschouwd als veedieren. Voor veevoeder zijn strikte voorwaarden opgelegd, die echter afgestemd zijn op klassiek vee, niet op deze nieuwe soorten. Mest of resten van verpakking zijn verboden ingrediënten. Ook keukenafval en etensresten mogen niet aan vee worden gevoederd, vanwege het risico op dierziekten. De wetgeving rond veevoerders is bovendien een federale bevoegdheid.

Het wettelijke en controlekader voor insectenkweek moet dringend verder worden uitgetekend, dus ook voor het opleggen van milieuvorwaarden. Gelet op het open verkeer van goederen en de verspreiding van invasieve exoten moet het kader voor deze voorwaarden Europees geharmoniseerd zijn.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Minister, ik denk dat we het potentieel van insectenkweek niet mogen onderschatten, zeker voor Vlaanderen, als we zien hoeveel soja er vandaag de dag wordt geïmporteerd. We hebben een Vlaamse eiwitstrategie en dit is een onderdeel dat daar perfect in past. We spreken hier nog niet over menselijke consumptie – daar zijn we nog niet –, maar die eiwitten die uit die larven gehaald kunnen worden, als bron voor diervoeding aanwenden, dat is volgens mij een stap die we moeten durven te zetten binnen de landbouw. Het is een heel mooi project om

die nodige transitie te kunnen waarmaken. Wij voelen daar ook wel heel veel steun voor, dus ik ga ervan uit dat het draagvlak daarvoor in de toekomst kan groeien.

Het is ook belangrijk te vermelden dat dit een belangrijke schakel is in de circulaire economie, in dit geval binnen de landbouwsector. Er zijn heel wat reststromen te verwerken en insecten, bijvoorbeeld zwarte vliegen, kunnen daar een belangrijke rol in spelen. Vandaag is het inderdaad zo dat we een duidelijk antwoord krijgen – maar ik denk dat het in de positieve zin aan het evolueren is – over het gebruik van keukenafval: wanneer je keukenafval als voeder gebruikt, dan mag je de eiwitten die daaruit voortkomen, niet gebruiken als diervoeding. Daarover gaat een vraag die ik aan u nog wil voorleggen: weet u of dat nu definitief is aangepast in de Europese regelgeving? Ik denk dat het daar op dat vlak in de goede richting evolueert.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhal Demir: Zoals ik eerder al zei – ik denk dat u het daar wel mee eens bent –, moeten we een inschatting maken van de risico's voor de mens en zijn omgeving, voor we steun gaan geven. Dat lijkt me logisch. Zolang die inschatting niet gemaakt is, is het onmogelijk te zeggen dat we insectenkweek onze volledige steun geven. Dat zal eerst nog bekeken moeten worden.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Ik kan bevestigen dat de Vlaamse Regering ondertussen financiële steun heeft gegeven aan een concreet project. Dat is dus al positief. De steun is er dus.

Dat er nog heel wat onderzoek nodig is, spreekt voor zich, maar als je de voordelen opsomt die de insectenkweek binnen de circulaire landbouw, de landbouw van de toekomst, kan innemen, dan denk ik dat we dat echt moeten omarmen, durven te onderzoeken, ondersteunen en het kader daarvoor moeten opstellen en faciliteren. Heel wat concrete bedrijven hebben in de klassieke landbouw geen toekomst meer en zijn op zoek naar differentiatie, er is de grote CO₂-voetafdruk van de import van soja, er zijn de actuele grondstofprijzen. Ik zie daar alleen maar voordelen, uiteraard als de juiste context en ondersteuning er op dat vlak zijn. Dat blijft dus onze uitdrukkelijke vraag: geef die keten een volwaardige plaats in Vlaanderen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.